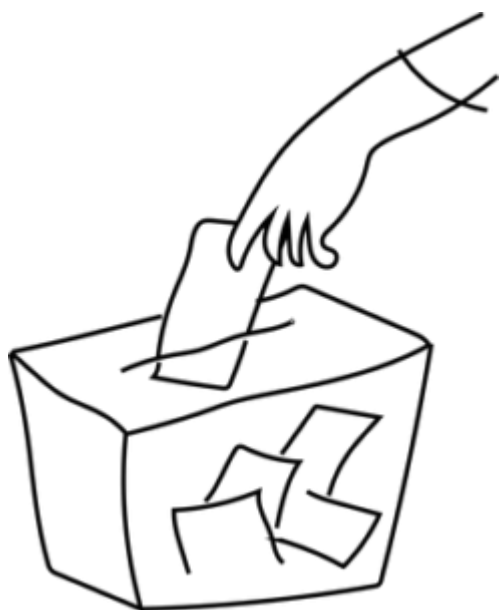

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ• ΤΟ ΚΟΡΥΦΑΙΟ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΜΕΣΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (του Δημοσθένη Κυριαζή)

Σύνολο (Set) ονομάζεται το πλήθος όλων των στοιχείων που αποτελούν ένα σύστημα. Αυτή η προφανής έννοια του όρου ισχύει τόσο για τα φυσικά, όσο και για τα κοινωνικά συστήματα. Για παράδειγμα, στο φυσικό σύστημα ενός αερίου «Σύνολο» είναι όλα τα μόρια από τα οποία αποτελείται και στο κοινωνικό σύστημα μιας πολιτείας όλοι οι πολίτες της.

Η σοφία του «Συνόλου» στα φυσικά συστήματα

Τα στοιχεία που συνιστούν ένα φυσικό σύστημα δεν έχουν ή θεωρούμε ότι δεν έχουν νοημοσύνη και βούληση και γι' αυτό πιστεύουμε ότι κινούνται (δρουν) με τρόπο τυχαίο, όπως για παράδειγμα τα μόρια ενός αερίου ή τα ελεύθερα ηλεκτρόνια ενός αγωγού. Τυχαίος τρόπος όμως με τις αντιλήψεις της κλασσικής φυσικής και όλων των Επιστημών, σημαίνει δράσεις που στερούνται στόχων και νοήματος· σημαίνει τυφλές δράσεις. Αντίθετα, στη Στατιστική Μηχανική και ειδικότερα κατά τον τιμηθέντα με βραβείο Νόμπελ Πριγκόζιν, η τύχη (η τυχειότητα) είναι «*συνώνυμο του μη ντετερμινισμού, του αυθόρμητου, της καινοτομίας και της δημιουργικότητας*». Η τύχη

δηλαδή και στόχους και μάτια έχει, αλλά ο άνθρωπος δεν έχει τη δυνατότητα να τα εντοπίσει γιατί δεν υπακούει στη νομοτέλεια του ντετερμινισμού αλλά στη νομοτέλεια του χάους· στη νομοτέλεια την οποία ο άνθρωπος αδυνατεί να κατανοήσει. Τουλάχιστον σήμερα.

Στο σημείο αυτό είναι ίσως χρήσιμο να θυμηθούμε τα βασικά χαρακτηριστικά των ντετερμινιστικών και των χαοτικών φαινομένων και συστημάτων. **Ντετερμινιστικά** είναι τα φαινόμενα και τα συστήματα των οποίων η συμπεριφορά οφείλεται σε συγκεκριμένη αιτία με αποτέλεσμα η εξέλιξη τους να καθορίζεται με απόλυτη βεβαιότητα. Αντίθετα **Χαοτικά** είναι αυτά των οποίων η συμπεριφορά οφείλεται σε πολλές και ευμετάβλητες αιτίες με αποτέλεσμα η εξέλιξη τους είναι πρακτικά απροσδιόριστη, να είναι χνώδης. Στην πραγματικότητα δηλαδή τα χαοτικά συστήματα δεν έχουν από τη φύση τους χνώδη συμπεριφορά, αλλά η εξέλιξη τους είναι αδύνατο να εκτιμηθεί με τις δυνατότητες του ανθρώπου· τουλάχιστον με τις σημερινές. Η άποψη αυτή είναι συμβατή με τον ορισμό στη φυσική των χαοτικών συστημάτων: «Χαοτικά λέγονται τα συστήματα τα οποία περιγράφονται από μη γραμμικές διαφορικές εξισώσεις». Από εξισώσεις δηλαδή που δεν λύνονται ή ακριβέστερα που σήμερα δεν ξέρουμε να λύσουμε. Σήμερα με τη βοήθεια των υπολογιστών οι μη γραμμικές διαφορικές εξισώσεις επιλύονται, αλλά τα αποτελέσματα δεν έχουν βεβαιότητα αλλά πολύ μεγάλη πιθανότητα. (Λύση στατιστικής και όχι ντετερμινιστικής νομοτέλειας).

Σήμερα στη φυσική και στην Κοσμολογία η στοχαστική σοφία του συνόλου και η τυχαιότητα χάρουν μεγάλης εκτιμήσεως. Αυτοί που σήμερα πιστεύουν ότι η εξέλιξη των συστημάτων είναι μη ντετερμινιστική, είναι τυχαία, είναι πολλοί. Διευκρινίζουμε ότι πιστεύουν πως είναι τυχαία όχι με την κλασική έννοια του όρου, αλλά με την κατά Πριγκόζιν: «συνώνυμο του μη ντετερμινισμού, του αυθόρμητου, της καινοτομίας και της δημιουργικότητας».

Η σοφία του «Συνόλου» στα κοινωνικά συστήματα

Τα στοιχεία που συνιστούν ένα κοινωνικό σύστημα, τη φατρία, τη γενιά, την πολιτεία, έχουν και νοημοσύνη και βούληση. Παρά ταύτα η πλειονότητα των ανθρώπων όχι μόνο δεν εμπιστεύεται τη στοχαστική σοφία των κοινωνικών Συνόλων και την τυχειότητα, αλλά ειδικά για την άσκηση της εξουσίας της πολιτείας (της εξουσίας του Συνόλου) την θεωρεί αναξιόπιστη και επικίνδυνη. Η άποψη ότι «τα ατομικά δικαιώματα και οι ατομικές ελευθερίες δεν υπόκεινται στη λαϊκή ετυμηγορία» (ετυμηγορία του Συνόλου) , που διατυπώθηκε από ανθρώπους της πνευματικής και πολιτικής ηγεσίας δείχνει την εκτίμηση και την εμπιστοσύνη που υπάρχει στη στοχαστική σοφία του.

Ενώ για τη λήψη των αποφάσεων της πολιτείας από το Σύνολο υπάρχει χαμηλή εμπιστοσύνη, για την υλοποίηση των αποφάσεων αυτών ισχύει το αντίθετο. Όλοι συμφωνούν ότι η υλοποίηση τους εξαρτάται από το Σύνολο. Αυτή όμως η διαφορετική αντιμετώπιση της λήψεως και της υλοποίησης των πολιτικών αποφάσεων δεν συνιστά λογική και ηθική αντίφαση; **Δεν συνιστά παράδοξο γεγονός;**

Η ερμηνεία του παράδοξου γεγονότος.

Όπως όλοι βιώνουμε, οι πνευματικές και ηθικές δυνάμεις των μελών ενός κοινωνικού συνόλου (πχ των Ελλήνων Πολιτών), έχουν τιμές που κατανέμονται σε μία πολύ ευρεία περιοχή· αρχίζουν από **πάρα πολύ** μικρές δυνάμεις (προβληματικοί άνθρωποι) έως **παρά πολύ** μεγάλες (μεγαλοφυείς). Το πλήθος (% του συνόλου) των μελών που έχουν τις υπόψη δυνάμεις καθορίζεται από τη νομοτέλεια των «Κανονικών Κατανομών». Κατ' αυτήν, οι άνθρωποι με τις **πολύ** μικρές δυνάμεις είναι λίγοι και στοχαστικά ίσοι με αυτούς έχουν **πολύ** μεγάλες δυνάμεις. Η πλειονότητα των μελών του συνόλου έχει «Κανονικές» δυνάμεις που είναι μεγαλύτερες από τις δυνάμεις των προβληματικών, αλλά και εξίσου μικρότερες από τις δυνάμεις των μεγαλοφυών.

Η νομοτέλεια αυτή οδηγεί στο στέρεο συμπέρασμα ότι σε μία τυχαία επιλογή από το σύνολο, ισχύουν τα ακόλουθα: (1) Η πιθανότητα να επιλέξουμε τις «κανονικές» δυνάμεις του συνόλου (τη στοχαστική σοφία του), είναι πολύ μεγάλη. (2) Η πιθανότητα να επιλέξουμε τις δυνάμεις ενός προβληματικού είναι μικρή και ίση με την πιθανότητα επιλογής των δυνάμεων ενός μεγαλοφυούς. (Συμμετρία της καμπύλης κατανομών, καμπύλης Γκάους). (3) Η λήψη αποφάσεων **από το σύνολο των πολιτών** έχει την «κανονική τιμή» ορθολογισμού, τη σοφία του συνόλου, με πιθανότητα 100%, με βεβαιότητα.

Στην περίπτωση των εκλογών, οι πολίτες επιλέγουν αυτούς που θα ασκήσουν την εξουσία του Συνόλου, με κριτήριο τις πνευματικές και ηθικές δυνάμεις που έχει ένας περιορισμένος αριθμός υποψηφίων. Το αποτέλεσμα των εκλογών διαμορφώνεται μεν από τα παρουσιαζόμενα χαρακτηριστικά των υποψηφίων, αλλά η προαναφερθείσα νομοτέλεια δεν καταργείται· εξακολουθεί να ισχύει και διαμορφώνει το αποτέλεσμα σε μικρότερο βαθμό από ότι στην τυχαία επιλογή. Καταλαβαίνετε βέβαια τι ισχύει για την περίπτωση που τα παρουσιαζόμενα χαρακτηριστικά των υποψηφίων είναι ψεύτικα. Σε μία τέτοια περίπτωση το αποτέλεσμα της εκλογής είναι χειρότερο από το αποτέλεσμα της τυχαίας επιλογής. Στις μέρες μας δυστυχώς τα παρουσιαζόμενα χαρακτηριστικά των υποψηφίων είναι πολλές φορές ψεύτικα και παραπλανητικά. Οι αιτίες και τα μέσα δημιουργίας ψεύτικων χαρακτηριστικών είναι μάλλον γνωστά.

Από τα προηγούμενα προκύπτουν δύο στέρεα συμπεράσματα: (1) Οι «κανονικές» δυνάμεις του Συνόλου είναι μικρότερες από αυτές των πολιτών που εκλέγονται με κριτήριο τις πνευματικές και ηθικές δυνάμεις που έχουν (ακριβέστερα που νομίζουμε πως έχουν). (2) Η πιθανότητα διασφάλισης των μεγαλύτερων δυνάμεων που προσδοκούμε ότι έχουν οι εκλεγμένοι, είναι πολύ μικρότερη από την πιθανότητα διασφάλισης της προσδοκίας των «κανονικών» δυνάμεων του συνόλου, η οποία για την περίπτωση που ψηφίζουν όλα τα μέλη του συνόλου είναι 100%, βεβαιότητα.

Η φιλοσοφία των εκλογών παραπέμπει σε αυτήν των Απλών Μηχανών

όπου: «Ότι κερδίζουμε σε δύναμη το χάνομε σε δρόμο». Και στην υπόψη περίπτωση ισχύει: «Ότι κερδίζουμε σε προσδοκία το χάνομε σε πιθανότητα». Τη νομοτέλεια αυτή η λαϊκή σοφία την γνωρίζει και τη συνοψισε στα αποφθέγματα: «Όποιος πάει για τα πολλά χάνει και τα λίγα». Και «Όπου ακούς πολλά κεράσια κρατά και μικρό καλάθι».

Εκτός του ορθολογισμού που προαναφέρθηκε, οι αποφάσεις του Συνόλου έχουν, για λόγους ευνόητους, τη μεγίστη δυνατή αποδοχή από τους πολίτες· από αυτούς που θα υλοποιήσουν τις αποφάσεις και θα πληρώσουν το κόστος της υλοποίησης τους.

Και κάτι ακόμη πολύ σημαντικό. Η αποδοχή των αποφάσεων έχει μεγαλύτερη αξία από τον ορθολογισμό τους. Η ιστορία διδάσκει ότι αποφάσεις μεγάλης αποδοχής και μικρού ορθολογισμού (υψηλού ρίσκου) είναι αποτελεσματικότερες και συνεπώς προτιμότερες από αποφάσεις υψηλού ορθολογισμού αλλά μικρής ή αρνητικής αποδοχής. Οι πόλεμοι των Ελλήνων κατά των Περσών, η Επανάσταση του 1821 και το Αλβανικό έπος του 1940, αυτά που έχουν χαρακτηριστεί σαν θαύματα των Ελλήνων, αποτελούν περιπτώσεις αποφάσεων, μικρού ορθολογισμού αλλά μεγάλης αποδοχής.

ΠΗΓΗ : dd-democracy.gr

ΦΩΤΟ : pixabay.com